

Helsińska Fundacja Praw Człowieka

RAPORT Z WIZYTACJI JEDNOSTEK POLICJI

WARSZAWA, STYCZEŃ 2008

Raport
z wizytacji jednostek policji odbytych w ramach akcji
„Tydzień Odwiedzin Komisariatów”

Wprowadzenie

Helsińska Fundacja Praw Człowieka przyjęła zaproszenie od holenderskiej organizacji pozarządowej Altus Global Alliance działającej w sferze policji i wymiaru sprawiedliwości, do wzięcia udziału w ogólnoświatowej akcji społecznej pod nazwą *Tydzień Odwiedzin Komisariatów*.

Akcja ta zorganizowana była po raz pierwszy w skali światowej w 2006 r. i objęła wówczas prawie 500 jednostek policji w 23 krajach na całym świecie.

Celem *Tygodnia Odwiedzin Komisariatów* była ocena jakości usług świadczonych przez biorące udział w akcji jednostki policji, identyfikacja najlepszych praktyk stosowanych przez policję oraz wzmocnienie poczucia odpowiedzialności policji wobec społeczności lokalnej.

Jak uczy doświadczenie, tego typu akcje społeczne służą zarówno społeczności lokalnej, która wykorzystując mechanizmy społeczeństwa obywatelskiego ma wpływ na funkcjonowanie instytucji dla niej przecież powołanej, z drugiej zaś strony służą samej policji, która na podstawie reakcji odwiedzających może dowiedzieć się w jaki sposób mogłaby jeszcze bardziej podnieść jakość świadczonych przez siebie usług.

Przebieg i sposób wizytacji

W tygodniu pomiędzy 22 a 28 października 2007 roku przy akceptacji Zastępcy Komendanta Głównego Policji inspektora Arkadiusza Pweńczyka przeprowadzono wizytację w 22 jednostkach policji w całym kraju¹ stosując dwa kryteria wyboru tych jednostek z wykazu przekazanego przez Komendę Główną Policji. *(Na marginesie odnotowaliśmy w wielu przypadkach, że przekazany nam wykaz był nieaktualny. Np. adres jednej z Komend w wykazie, jest co najmniej od półtora roku inny niż podany przez KGP.)*

Pierwsze kryterium wyboru, to umiejscowienie w jednostce tzw. *Policyjnego Pomieszczenia dla Zatrzymanych* zwanego dalej *aresztem policyjnym*, drugie to bliskość jednostki od miejsca zamieszkania wizytujących.

¹ Wykaz wizytowanych jednostek – załącznik nr 1

W wizytacji wzięło udział 15 osób będących bądź to pracownikami Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, bądź bliskimi jej współpracownikami²

W zainteresowaniu wizytujących pozostawały obszary określone w kwestionariuszu odwiedzającego³ zawierającego dwadzieścia pytań zgrupowanych w pięciu obszarach, a mianowicie:

- A. Zorientowanie na społeczność
- B. Warunki lokalowe
- C. Równe traktowanie obywateli
- D. Przejrzyście i podział odpowiedzialności
- E. Warunki zatrzymań

Wizytujący wykorzystując własne obserwacje oraz doświadczenie życiowe oceniali obszary określone w kwestionariuszu wg skali od 1 do 5, gdzie:

- 1 – oznaczało „zupełnie nieodpowiednie”
- 2 – oznaczało „nieodpowiednie”
- 3 – oznaczało „odpowiednie”
- 4 – oznaczało „więcej niż odpowiednie”
- 5 – oznaczało „doskonale”

Niezależnie od ocen kwestionariuszowych, każdy z wizytujących zdawał pisemne sprawozdanie zawierające opis zastanej w jednostce sytuacji w badanych obszarach.

Rezultaty wizytacji

Czytelnikom tego Raportu pragniemy zwrócić uwagę, iż ze względu na cel akcji, poza cyfrowymi ocenami, w częściach opisowych czy komentarzach wskazujemy jedynie na to, co naszym zdaniem powinno ulec poprawie. Warto jednak odnotować, że w wielu jednostkach i wielu badanych obszarach zastana sytuacja była poprawna a nawet więcej niż poprawna

Oceny, jakie uzyskały wizytowane jednostki policji w poszczególnych obszarach przedstawia poniższa tabela.

² Wykaz osób wizytujących – załącznik nr 2

³ Wzór kwestionariusza – załącznik nr 3

Tabela nr 1 – Oceny jakie uzyskały jednostki policji w poszczególnych obszarach badawczych

Lp.	Nazwa jednostki policji	Oceny w poszczególnych obszarach w skali 1 - 5					
		Zorientowanie na społeczność	Warunki lokalowe	Równe traktowanie	Przejrzystość i podział odpowiedzialności	Warunki Zatrzymań	Średnia ocena w jednostce
1.	Komisariat Policji Biskupiec	2	2	2	2	2	2,0
2.	Komenda Miejska Policji Częstochowa	4	4	2	2	3	3,0
3.	Komenda Powiatowa Policji Dębica	4	3	3	2	3	3,0
4.	Komenda Powiatowa Policji Grodzisk Maz.	2	3	2	2	3	2,4
5.	Komenda Powiatowa Policji Grójec	4	4	3	4	Nie ma aresztu	3,7
6.	Komenda Wojewódzka Policji Katowice	3	2	4	4	1	2,8
7.	Komenda Powiatowa Policji Kętrzyn	3	2	2	2	2	2,2
8.	Komenda Powiatowa Policji Legionowo	3	3	2	2	3	2,6

9.	Komenda Miejska Policji Lublin	2	3	3	3	3	2,8
10.	Komenda Wojewódzka Policji Łódź	2	2	3	2	3	2,4
11.	Komenda Powiatowa Policji Mragowo	3	3	2	2	2	2,4
12.	Komenda Miejska Policji Olsztyn	4	2	2	3	3	2,8
13.	Komisariat Policji Pionki	3	2	2	2	2	2,2
14.	Komenda Miejska Policji Radom	3	3	3	1	3	2,6
15.	Komenda Miejska Policji Rzeszów	4	4	3	3	3	3,4
16.	Komenda Miejska policji Siedlce	2	2	3	3	2	2,4
17.	Komisariat Policji Toruń Rubinkowo	4	4	3	2	4	3,4
18.	Komisariat Policji Warka	4	5	5	4	4	4,4
19.	Komisariat Policji Warszawa Białoleka	5	5	3	3	4	4,0
20.	Komisariat Policji Warszawa Ursynów	3	2	3	2	3	2,6

21.	Komisariat Policji Warszawa Wola	2	3	3	2	4	2,8
22.	Komenda Miejska Policji Zabrze	3	3	4	4	3	3,4
Średnia ocena w kategoriach							2,86
		3,13	3,00	2,81	2,54	2,85	

Jak widać z powyższego zestawienia, średnia statystyczna ocena we wszystkich badanych obszarach oscyluje wokół „3” - odpowiednie, co można skomentować jako wypełnienie jedynie minimalnego standardu. Tylko 2 na 22 wizytowane jednostki uzyskały średnie oceny na poziomie więcej niż odpowiednia.

Oceny w poszczególnych badanych obszarach przedstawiają się następująco:

Tabela nr 2 – Zorientowanie na społeczność

Oceniane elementy	Liczba wystawionych ocen				
	1	2	3	4	5
1. Umieszczenie komisariatu (przykładowo, dostępność, spokojna okolica, połączenia komunikacyjne, oznakowanie)	0	1	6	11	4
2. Pomieszczenia i urządzenia przeznaczone dla osób przybywających zgłosić przestępstwo lub w innych sprawach	3	4	11	3	1
3. Dostępne informacje na temat zgłaszania przestępstw i / lub uzyskiwania usług publicznych (przykładowo, broszury informacyjne, stanowiska informacyjne, plakaty, wideo)	4	6	9	2	1

4. Personel zajmujący się obsługą obywateli i / lub zgłaszaniem przestępstw	0	2	10	7	3
RAZEM	7	13	36	23	9
Średnia ocena tego obszaru - 3,13					

Ad. 1 W zasadzie, poza nielicznymi wyjątkami, wizytowane jednostki policji znajdowały się w miejscach dostępnych komunikacyjnie dla obywateli i dobrze oznakowanych.

Ad. 2 Odnotowaliśmy niezwykle dużą różnorodność zorganizowania miejsc pierwszego kontaktu obywatela z policją. Począwszy od małych, obskurnych pomieszczeń z okienkiem dyżurnego usytuowanym na wysokości ok. 1,5 m do przestronnych, czystych i dobrze wyposażonych pomieszczeń typu recepcyjnego.

Ad. 3 W bardzo wielu jednostkach odnotowaliśmy brak podstawowych informacji ważnych z punktu widzenia obywatela zgłaszającego się do policji ze swoją sprawą. W niektórych jednostkach pomieszczenie pierwszego kontaktu obywatela z policją nie było wyposażone w jakiegokolwiek informacje. W niektórych natomiast, ilość i różnorodność informacji, broszur, ulotek czy plakatów zadziwiała. Warto więc postawić otwarte pytanie od czego a może od kogo to zależy?

Ad. 4 Personel pierwszego kontaktu to bądź dyżurny jednostki bądź recepcjonista, którym jest bądź to osoba cywilna bądź funkcjonariusz policji. We wszystkich wizytowanych jednostkach rola recepcjonisty najczęściej ogranicza się do zdiagnozowania problemu, z jakim zgłosił się obywatel i odesłaniem go do właściwego policjanta a jeśli tak, to być może szkoda poświęcać etatu policyjnego na tego typu zadania.

Przyjmowanie zgłoszeń o przestępstwach najczęściej odbywa się w pokojach policjantów. Jednakże problem, z jakim obywatel się zgłasza, komunikowany jest często w obecności innych osób oczekujących na załatwienie sprawy, co niejednokrotnie może wywoływać zażenowanie u zgłaszającego i naruszać jego poczucie prywatności.

Wskazaniem było by takie zorganizowanie przyjęć interesantów, by wyeliminować tego typu sytuacje.

A oto kilka cytatów i refleksji ze sprawozdań wizytujących dotyczących tego obszaru.

„jedyne dostępne broszury dot. naboru do policji”
 „mundur policjanta obsługującego interesantów sprawiał wrażenie dawno nie
 pranego”
 „jednostka posiada dwie siedziby z tego jedna w wynajętym pomieszczeniu
 zakładów produkcyjnych na peryferiach miasta, do której można się dostać
 przez pola lub sad”
 „całkowity brak informacji dla petentów, żadnych tablic informacyjnych, ulotek
 czy broszur. Wisiały jedynie obwieszczenia wyborcze”
 „brak pomieszczenia dla petentów, czekają na policjanta stojąc na dyżurce
 przed zamkniętą kratą”
 „po wejściu na recepcję, recepcjonista w ubraniu cywilnym wesóło i głośno
 gaworzył z dwoma policjantami, opowiadając im dowcipy. Na recepcji
 oczekiwała jedna starsza kobieta. Dopiero po około 3 minutach zapytał, w
 jakim celu przyszedłem. Te 3 minuty nie były dla mnie komfortowe, czułem się
 lekceważony”
 „poczekalnia bardzo mała, oczekujący słyszą kto i w jakiej sprawie przychodzi”

Tabela nr 3 – Warunki lokalowe

Oceniane elementy	Liczba wystawionych ocen				
	1	2	3	4	5
5. Porządek i czystość na komisariacie	2	2	11	3	4
6. Stan budynku i mebli	2	7	5	6	2
7. Warunki pracy personelu policyjnego (przykładowo, pomieszczenia biurowe, zaplecze, sprzęt, komputery)	1	10	8	2	1
8. Możliwość identyfikacji zatrzymanych przez ofiary lub świadków w sposób niewidoczny dla tych pierwszych (przykładowo, lustra weneckie, pomieszczenia z małymi otworami umożliwiającymi oglądanie tylko w jedną stronę, połączenia wideo)	0	8	10	4	0
RAZEM	5	27	34	15	7

Ad. 5 Jak widać z powyższej tabeli w czterech jednostkach stan czystości oceniono poniżej odpowiedniego i trudno znaleźć tu obiektywne wytłumaczenie takiego stanu rzeczy. Wyrażamy więc zdziwienie, że kierownictwo tych jednostek nie potrafiło zadbać o czystość i pozostawiamy to bez komentarza.

Ad. 6 Stan odwiedzanych budynków był bardzo różnorodny. W wielu przypadkach wymagający jednak remontu, nie tylko ze względów estetycznych ale także ze względów bezpieczeństwa. Jeśli chodzi o meble to z przykrością odnotowujemy, że jednostki dobrze wyposażone należały do rzadkości.

Ad. 7 Jak przedstawia powyższa tabela, blisko 50% wizytowanych jednostek nie zapewnia personelowi warunków, które można by ocenić jako odpowiednie. Najczęściej wskazywane elementy to: ciasnota w pokojach i ich zagrącenie, brak podstawowego wyposażenia w materiały biurowe, brak wystarczającej ilości komputerów, a te które są, są przestarzałe.

Ad. 8 W zasadzie wszystkie jednostki są wyposażone w tzw. lustro weneckie umożliwiające okazywanie osób podejrzanych świadkom lub osobom pokrzywdzonym. Zorganizowanie jednak tych miejsc i ich wyposażenie jest bardzo różne. Od bardzo przyjaznych najczęściej połączonych z tzw. niebieskim pokojem po małe zapyziałe kłitki umieszczone w areszcie policyjnym.

A oto kilka cytatów i refleksji ze sprawozdań wizytujących, dotyczących tego obszaru

„jednostka wyposażona jedynie w lustro weneckie bez możliwości video rejestracji”

„stan budynku bardzo zły, spadające dachówki spowodowały zamknięcie głównego wejścia do budynku”

„wrażenie zatłoczenia i zagrącenia”

„na ścianach w pokojach policjantów kalendarze, plakaty, zdjęcia nieprzystające do urzędu publicznego”

„w recepcji duży plakat z roznegliżowaną kobietą”

„w pomieszczeniach służbowych brudno i ciasno, meble stare zniszczone”

„w gabinecie komendanta wisi nieaktualna policyjna mapa miasta”

„gmach wymaga remontu, w wejściu odpada farba”

„brak jest komputerów zwłaszcza laptopów. Są tylko trzy stare sprzed dziesięciu lat”

„policjanci korzystają z prywatnych laptopów”

„na biurkach stare ręczne maszyny do pisania”

„jednostkę wyposażono w meble po likwidowanej firmie”

„ najnowszy radiowóz w jednostce ma 10 lat”

„komisariat, który obsługuje ok. 100 tyś mieszkańców ma do dyspozycji 7 radiowozów w tym 4 nie oznakowane”

Tabela nr 4 – Równe traktowanie obywateli niezależnie od wieku, płci, pochodzenia etnicznego, narodowości, statusu mniejszości lub orientacji seksualnej

Oceniane elementy	Liczba wystawionych ocen				
	1	2	3	4	5
9. Warunki umożliwiające przesłuchiwanie ofiar i świadków przestępstw w sprawach wymagających prywatności (przykładowo, przemoc domowa, agresja ze strony partnera)	1	7	10	3	1
10. Pomieszczenia i warunki przeznaczone specjalnie dla kobiet (przykładowo, łazienki, przebieralnie, czystość)	7	6	8	1	0
11. Wyposażenie dostępne dla osób niepełnosprawnych fizycznie (osoby starsze, osoby o przejściowym lub stałym uszczerbku na zdrowiu) w celu dostania się na teren komisariatu (przykładowo, rampy na schodach, szersze drzwi)	9	7	3	2	1
12. Usługi / kontakty przeznaczone specjalnie dla mniejszości (przykładowo, pomoc ofiarom, personel żeński pomagający kobietom będącym ofiarami, doradcy, personel medyczny, pomoc prawna, pomoc językowa)	0	8	10	3	1
RAZEM	17	28	31	9	3
Średnia ocena tego obszaru - 2,81					

Ad. 9 Jak już wspomniano wcześniej, najczęściej takim miejscem, zapewniającym w miarę komfortowe, przyjazne warunki dla tego typu ofiar są tzw. niebieskie pokoje, których w wizytowanych jednostkach nie było zbyt wiele. Według zapewnień personelu, ofiary takich przestępstw jak: przemoc domowa, gwałty, molestowanie seksualne itp. są w miarę możliwości traktowane w sposób szczególny polegający na tym, że są najczęściej obsługiwane przez kobiety-policjantki a czynności przesłuchania odbywają się bez obecności osób trzecich.

Ad. 10 W wizytowanych jednostkach toalety były rozdzielone na męskie i żeńskie. Kobiety interesantki najczęściej miały możliwość korzystania z toalet przeznaczonych również dla personelu.

Ad. 11 Nie wszystkie jednostki wyposażone były w urządzenia umożliwiające dostęp do nich osobom niepełnosprawnym ruchowo. Najczęściej takie wyposażenie posiadały te jednostki, w których przeprowadzano remont lub te, które wybudowano w ostatnich kilkunastu latach. Na 22 wizytowane jednostki tylko 6 posiadało takie urządzenia.

Ad. 12 Ten obszar strukturalnie realizowany jest wyłącznie w związku z procedurą karną zobowiązującą policję do przesłuchania obcokrajowca nie znającego języka polskiego w obecności tłumacza. Z tego obowiązku policja się wywiązuje choć niejednokrotnie wskazywano na trudności w zapewnieniu tłumacza zwłaszcza mało popularnych języków. Cała reszta jak np. pomoc psychologiczna, medyczna, pomoc personelu żeńskiego najczęściej ogranicza się do przekazania potrzebnemu informacji o instytucjach i miejscach gdzie taką pomoc można uzyskać. Zatrudnieniu w policji psychologowie w niektórych sytuacjach są wykorzystywani także do świadczenia doraźnej pomocy petentom policji.

A oto kilka cytatów i refleksji ze sprawozdań wizytujących, dotyczących tego obszaru

„brak podjazdu dla osób niepełnosprawnych”

„wewnątrz budynku są windy dla osób niepełnosprawnych, ale do budynku można się dostać wyłącznie po dość długich schodach bez podjazdu dla niepełnosprawnych”

„brak specjalnego pomieszczenia dla szczególnych ofiar przestępstw np. dzieci, zgwałcone czy molestowane kobiety itp.”

„jeśli jest taka potrzeba, policjanci wnoszą osobę niepełnosprawną do budynku”

„niejednokrotnie mamy duże problemy z zapewnieniem tłumacza, zwłaszcza gdy w grę wchodzi mało popularny język”

Tabela nr 5 – Przejrzystość i podział odpowiedzialności

Oceniane elementy	Liczba wystawionych ocen				
	1	2	3	4	5
13.Dostępne publicznie informacje na temat struktury przestępczości w obszarze obsługiwanych przez komisariat (przykładowo, wykresy, mapy, gabloty, plakaty, biuletyny, gorące linie, komputer z publicznie dostępnymi informacjami)	7	10	4	1	0
14.Dostępne publicznie informacje na temat sprawności komisariatu (przykładowo, liczba aresztowań, liczba wykrytych i niewykrytych przestępstw, wyniki badania zadowolenia obywateli, liczba procesów)	9	10	3	0	0
15.Dostępne informacje opisujące sposób składania skargi na zachowanie personelu policyjnego (przykładowo, skrzynki na skargi, plakaty, broszury, dane kontaktowe biura Rzecznika Praw Obywatelskich / kontroli wewnętrznej / biura skarg na policję)	7	8	6	1	0
16.Identyfikacja personelu komisariatu (przykładowo, odznaki z imieniem i nazwiskiem bądź numerem, opaski, mundury)	0	10	9	2	1
RAZEM	23	38	22	4	1
Średnia ocena tego obszaru - 2,54					

Ad. 13 i 14 W tym obszarze odnotowaliśmy w zasadzie brak takich informacji. Do wyjątków należały te jednostki, w których część z tych informacji zamieszczona była na stronie internetowej. W żadnym budynku policji takich

informacji publicznie dostępnych nie było. W wielu jednostkach wyjaśniano, że takie informacje można uzyskać od oficera prasowego. Pewnie to prawda, tylko problem w naszym przekonaniu polega na tym, że to policja z własnej inicjatywy powinna dzielić się ze społecznością lokalną tymi informacjami, bo przecież to dla niej pracuje i przez nią powinna być oceniana. W sytuacji, gdy informacje na temat ilości przestępstw, struktury przestępczości, jej dynamiki czy wykrywalności nie są upubliczniane, żadna rzetelna ocena społeczna funkcjonowania policji nie jest możliwa.

Odnotowaliśmy bardzo dużą różnorodność konstruowania stron internetowych jednostek policji. W ich różnorodności nie dostrzegamy niczego złego, bo przecież same jednostki i problemy, z jakimi się borykają, są różne. Może wskazanym było by jednak, aby choć część tej struktury była jednolita i obowiązkowa dla wszystkich jednostek policji w kraju.

Ad. 15 Nie ulega wątpliwości, że obywatele mają konstytucyjnie zagwarantowane prawo do skargi czy petycji w odniesieniu do urzędów publicznych i ich funkcjonariuszy. Brak dostępnych informacji, do kogo, kiedy i w jaki sposób można wnieść skargę jest w naszym przekonaniu dużym zaniedbaniem ze strony kierownictwa jednostki. Zwracamy uwagę, że aż w 15 jednostkach na 22 wizytowane oceniono zastana sytuację w tym zakresie za nieodpowiednią lub zupełnie nieodpowiednią.

Ad. 16 Tu też odnotowaliśmy wyjątkową niejednolitość i dowolność. Wyjątek stanowili policjanci bądź recepcjoniści, z którym obywatel ma pierwszy kontakt w jednostce policji. Tu regułą jest, że petent bez pytania wie, z kim rozmawia. Albo jest to identyfikator z imieniem i nazwiskiem, albo widoczna wizytówka. Wśród pozostałego personelu panuje całkowita dowolność. Tylko niektórzy policjanci noszą metalowe plakietki z imieniem i nazwiskiem. W niektórych jednostkach takie plakietki posiadają wyłącznie oficerowie. Policjanci pracujący po cywilnemu najczęściej nie noszą żadnych oznaczeń.

A oto kilka cytatów i refleksji ze sprawozdań wizytujących, dotyczących tego obszaru

„brak informacji o możliwości wniesienia skargi na policjanta”

„ tylko niektórzy policjanci noszą identyfikatory z imieniem i nazwiskiem”

„na stoliku przy recepcji broszury na temat kredytów bankowych i usług medycznych. Żadnych z obszaru funkcjonowania policji”

„brak możliwości uzyskania informacji o strukturze, rozmiarach, dynamice czy wykrywalności przestępczości. Naczelnik Wydziału Dochodzeniowego nie wie, czy takie dane są udostępniane, przez kogo i jak”

„wybrane dane na temat przestępczości jedynie na stronie internetowej Komendy”

„na stronie internetowej jedynie ogólne informacje nt. przestępczości. Brak nawet informacji o wypadkach drogowych, choć radni, jak wynika z protokołu sesji rady miejskiej tego się domagali”

„na stronie internetowej jest link do hasła „Prawa człowieka”, ale po otwarciu są jedynie nazwy dokumentów bez możliwości dotarcia do ich tekstów”

„brak na stronie internetowej informacji o misji i aktualnych zadaniach Komendy, informacji o dobrych praktykach miejscowej policji w odniesieniu do przestrzegania prawa czy informacji o takich zachowaniach policjantów, które zostały napiętnowane w postępowaniu dyscyplinarnym”

„wg komendanta skargi przyjmuje zwyczajowo policjantka z sekcji prewencji”

„metalowe plakietki na mundurze z imieniem i nazwiskiem noszą tylko oficerowie”

„informacja o możliwości wniesienia skargi znajduje się w miejscu mało dostępnym dla obywatel, na korytarzu przed pokojami Wydziału Dochodzeniowego”

Tabela nr 6 – Warunki zatrzymań

Oceniane elementy	Liczba wystawionych ocen				
	1	2	3	4	5
17. Warunki bezpieczeństwa w izbie zatrzymań (przykładowo, nadzór, bezpieczne przetrzymywanie i przenoszenie zatrzymanych)	0	1	12	7	1
18. Identyfikacja zatrzymanych (przykładowo, imiona i nazwiska, identyfikatory, numery identyfikacyjne)	2	6	9	4	0
19. Zaplecze i warunki przeznaczone dla prawników lub rodzin / innych osób odwiedzających zatrzymanych (przykładowo, izby spotkań, dostęp do telefonu, możliwość przyniesienia żywności zatrzymanym)	7	7	4	3	0

20. Warunki sanitarne w izbie zatrzymań (przykładowo, czystość, łazienki i wentylacja)	0	6	8	6	1
RAZEM	9	20	33	20	2
Średnia ocena tego obszaru - 2,85					

Ad. 17-20 Ten obszar, jak wskazują powyższa tabela oceny także nie pozostaje bez negatywnych ocen. O ile stan bezpieczeństwa w aresztach policyjnych nie budził większych zastrzeżeń, o tyle warunki sanitarne i czystość w tych pomieszczeniach w wielu jednostkach budziła u wizytujących zastrzeżenia.

A oto kilka cytatów i refleksji ze sprawozdań wizytujących, dotyczących tego obszaru

„warunki dla zatrzymanych fatalne, w celach jest ciemno i zimno”

„pomieszczenie dla zatrzymanych mieści się w piwnicy, bardzo brudne i ciemne, specyficzny nieprzyjemny zapach”

„po wejściu do aresztu czuć zaduch, nieprzyjemny zapach. Okna w celach nie otwierane od dawna (znajduje się na nich gruba warstwa kurzu”

„łazienki w areszcie bardzo brudne”

„zatrzymany otrzymuje regulamin aresztu zawierający informacje o jego prawach i obowiązkach. Egzemplarz, który mi okazano był bardzo trudno czytelny”

„brak prysznic w areszcie, toalety w oplakany stanie”

Podsumowanie

Helsińska Fundacja Praw Człowieka od chwili swego powstania (1990 r.) podejmuje działania służące budowaniu w Polsce państwa prawa i poprawie przestrzegania praw człowieka. Jedną z form tych działań jest szeroko rozumiany monitoring przestrzegania praw człowieka i funkcjonowania tych instytucji publicznych, które dla przestrzegania praw człowieka mają znaczenie szczególne. Policja ze względu na szerokie uprawnienia pozwalające legalnie wkraczać w sferę praw i wolności człowieka niewątpliwie należy do takich instytucji. Dlatego też w swej dotychczasowej działalności, wielokrotnie i z własnej inicjatywy prowadziliśmy różnego rodzaju monitoringi, badania czy wizytacje jednostek policji. Ostatni monitoring jednostek policji w Polsce prowadziliśmy w roku 2000. Były to bardzo szerokie, reprezentatywne badania obejmujące zarówno wiele obszarów naszych zainteresowań jak i blisko 170 badanych jednostek policji. Stanowiło to wówczas ok. 10% wszystkich jednostek policji i ok. 15% zatrudnionych w nich policjantów.

Odwołujemy się w tym miejscu do naszych wcześniejszych doświadczeń w zakresie badania funkcjonowania polskiej policji, tylko dlatego, że obecnie przeprowadzone wizytacje, choć nie były to badania reprezentatywne (objęły zaledwie 22 jednostki policji dobrane zupełnie przypadkowo) pozwalają jednak na pewne uogólnienia i wskazują niejednokrotnie na te same problemy, które były przez nas zdiagnozowane wcześniej.

Pierwszy z nich to warunki lokalowe i wyposażenie jednostek policji w meble, sprzęt biurowy i techniczny niezbędny do realizacji zadań. W dalszym ciągu w tym zakresie obserwujemy duże niedostatki i niezwykle duże zróżnicowanie w tym zakresie. Polska policja dysponuje dziś z jednej strony niemalże wzorcowymi jednostkami, gdy chodzi o warunki lokalowe i wyposażenie, z drugiej zaś jednostkami, które w państwie będącym członkiem wspólnoty europejskiej i w XXI wieku nie powinny w ogóle funkcjonować. Niewątpliwie ten obszar wymaga dofinansowania ze strony budżetu państwa.

Drugi, to kwestia estetyki i czystości obiektów policji a w nich zwłaszcza pomieszczeń pierwszego kontaktu oraz pomieszczeń dla osób zatrzymanych. Trudno nawet to komentować, ale w przeciwieństwie do wyżej wskazanego obszaru, ten nie wymaga przecież żadnych nakładów finansowych.

Trzeci, to cała duża sfera związana z otwartością, przejrzystością i zorientowaniem na społeczność. W dalszym ciągu problemami w tej sferze pozostają:

- *brak przyjaźnie zorganizowanych miejsc pierwszego kontaktu obywatela z jednostką policji typu recepcyjnego
- *brak możliwości identyfikacji policjanta przez obywatela bez konieczności przedstawiania się przez niego
- *brak dostępu do publicznej informacji o ilości, strukturze, dynamice i wykrywalności przestępstw
- * brak dostępu do publicznej informacji o reakcji kierownictwa policji na niezgodne z prawem działania podległego mu personelu
- * niedostatki w zakresie tzw. prewencji kryminalnej (broszury, filmy, informacje, plakaty itp.)
- * brak wyodrębnionych pomieszczeń dla szczególnych ofiar przestępstw (dzieci, kobiety)

Mamy nadzieję, że ów raport nie pozostanie jedynie zapisanymi kartami dla potomnych, lecz zawarte w nim rezultaty i oceny zostaną wykorzystane przez tych, którzy mają realny wpływ na poprawę funkcjonowania polskiej policji.

Warszawa, styczeń 2008

Załącznik nr 1 – Wykaz wizytowanych jednostek policji

Lp.	Nazwa jednostki policji
1.	Komisariat Policji Biskupiec k/Reszla
2.	Komenda Miejska Policji Częstochowa
3.	Komenda Powiatowa Policji Dębica
4.	Komenda Powiatowa Policji Grodzisk Mazowiecki
5.	Komenda Powiatowa Policji Grójec
6.	Komenda Wojewódzka Policji Katowice
7.	Komenda Powiatowa Policji Kętrzyn
8.	Komenda Powiatowa Policji Legionowo
9.	Komenda Miejska Policji Lublin
10.	Komenda Wojewódzka Policji Łódź
11.	Komenda Powiatowa Policji Mrągowo
12.	Komenda Miejska Policji Olsztyn
13.	Komisariat Policji Pionki
14.	Komenda Miejska Policji Radom
15.	Komenda Miejska Policji Rzeszów
16.	Komenda Miejska Policji Siedlce
17.	Komisariat Policji Toruń - Rubinkowo
18.	Komisariat Policji Warka
19.	Komisariat Policji Warszawa - Białołęka
20.	Komisariat Policji Warszawa - Ursynów
21.	Komisariat Policji Warszawa - Wola
22.	Komenda Miejska Policji Zabrze

Załącznik nr 2

Wykaz osób wizytujących jednostki policji w ramach akcji „Tydzień Odwiedzin Komisariatów”

Lp.	Nazwisko i Imię
1.	Teresa Astramowicz-Leyk
2.	Magdalena Chustecka
3.	Sławomir Cybulski
4.	Michał Fajst
5.	Karolina Kanar
6.	Andrzej Kremplewski
7.	Erwin Kruczo
8.	Maria Mazur
9.	Maria Niałaczna
10.	Andrzej Rzepiński
11.	Ewelina Sitarska
12.	Paweł Iwaszkiewicz
13.	Łukasz Wieczorek
14.	Robert Zydel
15.	Grzegorz Zygner

KWESTIONARIUSZ

Altus opracował łatwe w użyciu narzędzie do oceny, w jakim stopniu komisariat policji może służyć obywatelom. Zawiera on 20 pytań, które pomogą kierować Twoimi obserwacjami i skoncentrować uwagę na kluczowych elementach służby publicznej. Formularz to również łatwy sposób notowania obserwacji i opinii na temat dostępności usług świadczonych obywatelom.

CO TRZEBA ZROBIĆ?

PRZED WIZYTĄ:

- Przed wizytą na komisariacie policji całą grupą przejrzyjcie formularz i omówcie niezbędne elementy w celu określenia punktacji.
- Jeśli nie rozumiesz pytania, poproś kierownika grupy o wyjaśnienie i podziel się przemyśleniami z grupą.

W TRAKCIE WIZYTY:

- Nie bierz ze sobą kwestionariusza na komisariat. Skoncentruj się na obserwacji.

PO WIZYCIE:

- Wypełnij 20 pozycji Kwestionariusza Odwiedzającego, które podzielone są na 5 tematów obserwacji. Po wizycie na komisariacie powinieneś wypełnić wszystkie 20 pytań.
- Chcemy znać Twoją opinię! Nie kopiuj odpowiedzi od innego członka zespołu. Wypełnij formularz samodzielnie.
- Jeśli masz jakieś pytania, zadaj je kierownikowi zespołu.
- Podziel się z innymi swoimi wrażeniami. Omów punkty przyznane w Kwestionariuszu Odwiedzającego i wybierz elementy, które złożą się na sprawozdanie opisowe.
- Wypełnij Tabelę Tematów Obserwacji.
- Kierownik zespołu sporządzi sprawozdanie opisowe, które będzie towarzyszyć ustaleniom zespołu jako ich wyjaśnienie, i wpisze punktację na stronie internetowej Altusa.

**ALTUS NIE UJAWNI ŻADNYCH INFORMACJI
UMOŻLIWIAJĄCYCH IDENTYFIKACJĘ UCZESTNIKA**

Nazwa Komisariatu Policji:

Miejscowość:

Miasto:

Kraj:

Data:

Godzina:

Kierownik zespołu:

Odwiedzający:

Płeć: męska żeńska

Miesiąc / rok urodzenia:

Wykształcenie: podstawowe niepełne

podstawowe

średnie niepełne

średnie

zawodowe niepełne

zawodowe

wyższe niepełne

wyższe

Zawód:

Czy to Twoja pierwsza wizyta na komisariacie policji? tak nie

Jeśli nie, ile razy byłeś na komisariacie policji?

PROSIMY O WSTAWIENIE „X” PRZY PUNKTACJI, KTÓRA JEST NAJBLIŻSZA TWOJEJ OPINII

ZUPEŁNIE NIEODPOWIEDNIE	NIEODPOWIEDNIE	ODPOWIEDNIE	WIĘCEJ NIŻ ODPOWIEDNIE	DOSKONAŁE
1	2	3	4	5

NIE SĄ TO PYTANIA TYPU „TAK LUB NIE”

W wyrobieniu sobie indywidualnej opinii rolę odgrywa wiele czynników. Interesuje nas Twoje doświadczenie. Wypełniając kwestionariusz, spokojnie zastanów się, jak czułeś się na komisariacie policji i co zaobserwowałeś.

CO MAM ZROBIĆ, JEŚLI DANA USŁUGA JEST NIEDOSTĘPNA LUB W OGÓLE NIEOFEROWANA PRZEZ DANY KOMISARIAT POLICJI?

Zaznacz „X” na punkcie 1. Później my zajmiemy się interpretacją wyników! Potrzebujemy odpowiedzi na **wszystkie** pytania.

ZORIENTOWANIE NA SPOŁECZNOŚĆ

1. Umieszczenie komisariatu (przykładowo, dostępność, spokojna okolica, połączenia komunikacyjne, oznakowanie)	1	2	3	4	5
2. Pomieszczenia i urządzenia przeznaczone dla osób przybywających zgłosić przestępstwo lub w innych sprawach	1	2	3	4	5
3. Dostępne informacje na temat zgłaszania przestępstw i / lub uzyskiwania usług publicznych (przykładowo, broszury informacyjne, stanowiska informacyjne, plakaty, wideo)	1	2	3	4	5
4. Personel zajmujący się obsługą obywateli i / lub zgłaszaniem przestępstw	1	2	3	4	5
WARUNKI LOKALOWE					
5. Porządek i czystość na komisariacie	1	2	3	4	5
6. Stan budynku i mebli	1	2	3	4	5
7. Warunki pracy personelu policyjnego (przykładowo, pomieszczenia biurowe, zaplecze, sprzęt, komputery)	1	2	3	4	5
8. Możliwość identyfikacji zatrzymanych przez ofiary lub świadków w sposób niewidoczny dla tych pierwszych (przykładowo, lustra weneckie, pomieszczenia z małymi otworami umożliwiającymi oglądanie tylko w jedną stronę, połączenia wideo)	1	2	3	4	5

**RÓWNE TRAKTOWANIE OBYWATELI NIEZALEŻNIE OD WIEKU, PŁCI,
POCHODZENIA ETNICZNEGO, NARODOWOŚCI, STATUSU MNIEJSZOŚCI LUB ORIENTACJI SEKSUALNEJ**

9. Warunki umożliwiające przesłuchiwanie ofiar i świadków przestępstw w sprawach wymagających prywatności (przykładowo, przemoc domowa, agresja ze strony partnera)	1	2	3	4	5
10. Pomieszczenia i warunki przeznaczone specjalnie dla kobiet (przykładowo, łazienki, przebieralnie, czystość)	1	2	3	4	5
11. Wyposażenie dostępne dla osób niepełnosprawnych fizycznie (osoby starsze, osoby o przejściowym lub stałym uszczerbku na zdrowiu) w celu dostania się na teren komisariatu (przykładowo, rampy na schodach, szersze drzwi)	1	2	3	4	5
12. Usługi / kontakty przeznaczone specjalnie dla mniejszości (przykładowo, pomoc ofiarom, personel żeński pomagający kobietom będącym ofiarami, doradcy, personel medyczny, pomoc prawna, pomoc językowa)	1	2	3	4	5
PRZEJRZYŚĆ I PODZIAŁ ODPOWIEDZIALNOŚCI					
13. Dostępne publicznie informacje na temat struktury przestępczości w obszarze obsługiwany przez komisariat (przykładowo, wykresy, mapy, gabloty, plakaty, biuletyny, gorące linie, komputer z publicznie dostępnymi informacjami)	1	2	3	4	5
14. Dostępne publicznie informacje na temat sprawności komisariatu (przykładowo, liczba aresztowań, liczba wykrytych i niewykrytych przestępstw, wyniki badania zadowolenia obywateli, liczba procesów)	1	2	3	4	5
15. Dostępne informacje opisujące sposób składania skargi na zachowanie personelu policyjnego (przykładowo, skrzynki na skargi, plakaty, broszury, dane kontaktowe biura Rzecznika Praw Obywatelskich / kontroli wewnętrznej / biura skarg na policję)	1	2	3	4	5
16. Identyfikacja personelu komisariatu (przykładowo, odznaki z imieniem i nazwiskiem bądź numerem, opaski, mundury)	1	2	3	4	5
WARUNKI ZATRZYMAŃ					
17. Warunki bezpieczeństwa w izbie zatrzymań (przykładowo, nadzór, bezpieczne przetrzymywanie i przenoszenie zatrzymanych)	1	2	3	4	5
18. Identyfikacja zatrzymanych (przykładowo, imiona i nazwiska, identyfikatory, numery identyfikacyjne)	1	2	3	4	5
19. Zaplecze i warunki przeznaczone dla prawników lub rodzin / innych osób odwiedzających zatrzymanych (przykładowo, izby spotkań, dostęp do telefonu, możliwość przyniesienia żywności zatrzymanym)	1	2	3	4	5

20. Warunki sanitarne w izbie zatrzymań (przykładowo, czystość,
łazienki i wentylacja)

1 2 3 4 5

DYSKUSJA W GRUPIE: WYMIANA DOŚWIADCZEŃ

Każdy kierownik zespołu powinien zorganizować w zespole dyskusję nad doświadczeniami jego członków. Prosimy o omówienie 20 pytań i analizę 5 tematów obserwacji, czyli:

- Zorientowania na społeczność
- Warunków lokalowych
- Równego traktowania obywateli
- Przejrzystości i podziału odpowiedzialności
- Warunków zatrzymań

W trakcie dyskusji powinniście zanalizować wspomniane 5 tematów na podstawie waszych obserwacji i odpowiedzi na 20 pytań. Postarajcie się wskazać związek między doświadczeniami i punktacją przyznaną w 5 tematach obserwacji.

Dyskusja może przebiegać zgodnie z kolejnością 20 pytań, ale nie jest to konieczne. Porównajcie podobieństwa i różnice z innymi członkami zespołu.

Prosimy, byście nie zmieniali odpowiedzi na 20 pytań Kwestionariusza Odwiedzającego. Chcemy znać wasze pierwsze wrażenie.

TABELA TEMATÓW OBSERWACJI

Na poniższe 5 pytań każdy z odwiedzających odpowiada indywidualnie po dyskusji w grupie. W oparciu o nią, przypiszcie punktację każdemu z tematów.

PROSIMY O WSTAWIENIE „X” PRZY PUNKTACJI, KTÓRA JEST NAJBLIŻSZA TWOJEJ OPINII

	ZUPEŁNIE NIEODPOWIEDNIE	NIEODPOWIEDNIE	ODPOWIEDNIE	WIĘCEJ NIŻ ODPOWIEDNIE	DOSKONAŁE
	1	2	3	6	5
A. Zorientowanie na społeczność				1 2 3 4 5	
B. Warunki lokalowe				1 2 3 4 5	
C. Równe traktowanie obywateli				1 2 3 4 5	
D. Przejrzystość i podział odpowiedzialności				1 2 3 4 5	
E. Warunki zatrzymań				1 2 3 4 5	

UCZYŃ SWE LOKALNE DOŚWIADCZENIE RUCHEM GLOBALNYM

Kierownik zespołu wejdzie na stronę www.altus.org/policevisit by przekazać Altus punktację przyznaną przez odwiedzających i sprawozdanie opisowe.

Jeśli masz jakieś pytania lub problemy z dostaniem się na stronę, prosimy o kontakt z policevisit@altus.org lub z regionalnym przedstawicielem Altusa.